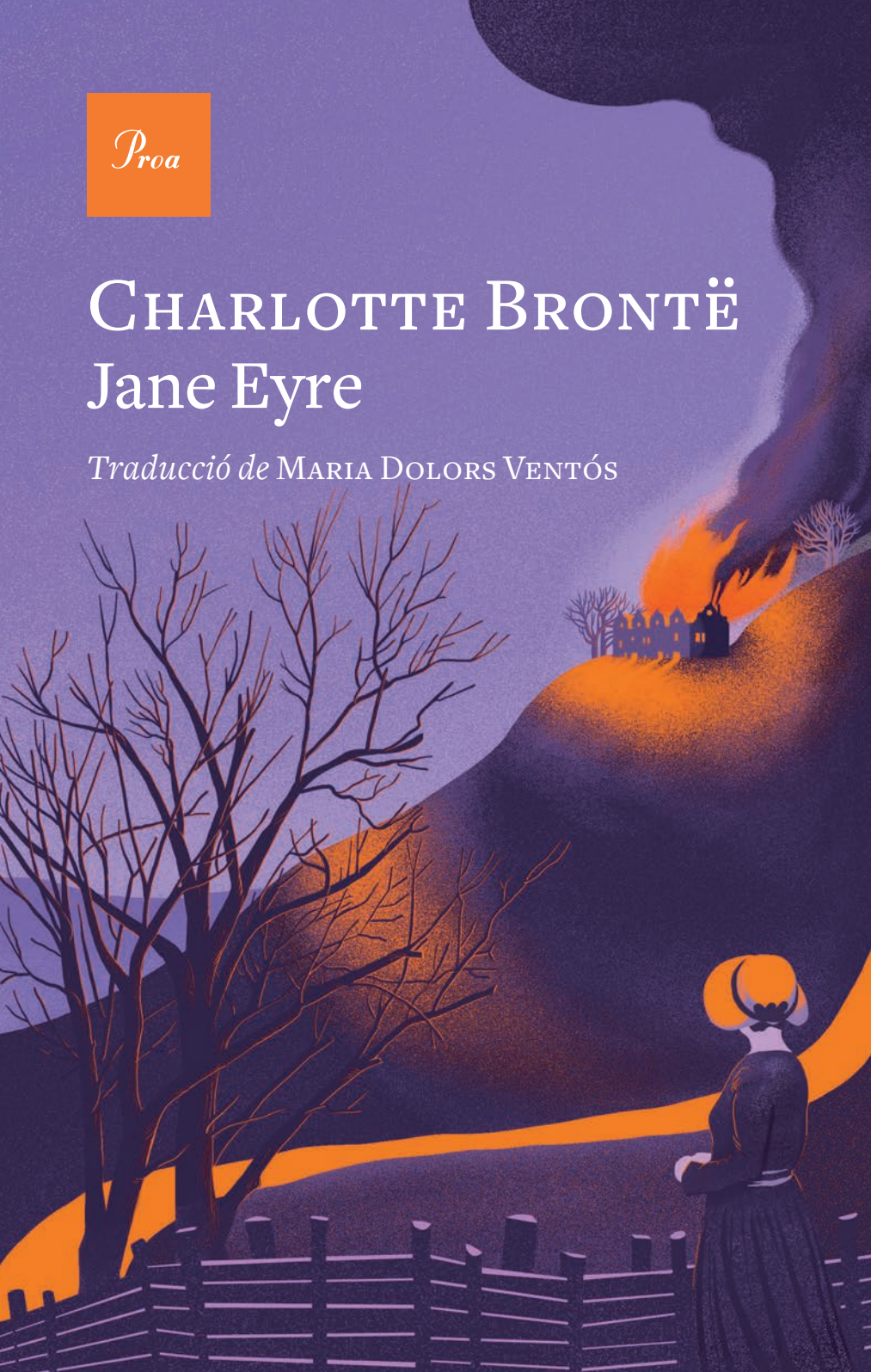

Proa

CHARLOTTE BRONTË

Jane Eyre

Traducció de MARIA DOLORS VENTÓS

CHARLOTTE BRONTË

JANE EYRE

Traducció de M. Dolors Ventós

Proa

Proa
A Tot Vent

Títol original: *Jane Eyre*

La primera edició catalana d'aquesta obra va ser publicada
a Edicions Proa l'any 1992

Primera edició en aquest format: gener del 2022

© de la traducció: M. Dolors Ventós, 1992

© d'aquesta edició:
Raval Edicions, SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

Fotocomposició: Realització Planeta

DIPÒSIT LEGAL: B. 102-2022

ISBN: 978-84-7588-920-7

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

No podíem pas sortir a passejar, aquell dia. Al matí, havíem fet un tomb durant una hora pel jardí pelat. Però havent dinat (quan no hi havia visites, la senyora Reed dinava d'hora), el vent fred de l'hivern havia portat uns núvols tan foscos i una pluja tan penetrant, que fer una altra caminada fora era impossible.

Jo me n'alegrava, perquè no m'agradaven les passejades llargues, sobretot en les tardes fredes: per a mi era terrible tornar a casa sota la llum esmoreïda del crepuscle amb els dits de les mans i dels peus glaçats i el cor trist pels renys de la Bessie, la mainadera, i humiliada perquè sabia que era inferior físicament a l'Eliza, en John i la Georgiana Reed.

Ara, els esmentats Eliza, John i Georgiana estaven reunits al voltant de la seva mare, al saló. Ella estava ajaguda al sofà, al costat de la llar de foc, i, amb els seus fillets estimats a la vora (en aquell moment no es barallaven ni ploraven), semblava que era completament feliç. A mi, m'havia dispensat d'unir-me al grup tot dient que li sabia greu veure's obligada a fer-me guardar les distàncies, però fins que no sentís dir a la Bessie o observés personalment que jo demostrava una predisposició a ser més sociable i infantil o tenia un comportament més agradable i animat, m'excloïa dels privilegis reservats a les criatures felices i satisfetes.

—Què diu que he fet, la Bessie? —li vaig preguntar.

—Jane, no m'agraden els nens que rondinen o fan preguntes. A més, és d'allò més empipador que una criatura interroguí així la gent gran. Ves a seure i fins que no sàpigues parlar d'una manera agradable, val més que callis.

Hi havia un menjadoret, al costat del saló, i me n'hi vaig anar. Hi havia un prestatge amb llibres. En vaig agafar un, procurant que fos un que tingués dibuixos. Em vaig enfil·lar al seient de la finestra i, ajuntant els peus, vaig seure amb les cames creuades, com els turcs; després, vaig córrer la cortina de domàs vermell i em vaig recloure en un retir doble.

Uns plecs de draperia escarlata em tapaven per la dreta; a l'esquerra hi havia els vidres clars de la finestra que em protegien, però no em separaven d'aquell dia de novembre tan glaçat. A estones, mentre girava els fulls del llibre, em dedicava a estudiar els matisos d'aquella tarda d'hivern. Lluny, s'hi veia un pàlid llençol de boirina i núvols; més a prop, un escenari de gespa mullada i arbustos pataquejats per la tempesta i una pluja constant que escombrava salvatgement un erm extens i desolat.

Vaig tornar a mirar el llibre: la *Història dels ocells britànics*, de Berwick. Llavors, la lletra impresa no m'interessava gaire, en general, però al pròleg hi havia unes paraules que, tot i que era una criatura, no podia passar per alt. Eren les que es referien a l'encant dels ocells marins, de les «roques solitàries i dels penya-segats» on només viuen ells, de la costa de Noruega, farcida d'illes, des de la punta de més al sud, el Lindesnes o Naze, fins al cap Nord.

On els remolins del mar del Nord
escumegen al voltant de les nues,
malencòniques illes
del remot Thule

i els brolladors de l'Atlàntic
esquitxen les tempestuoses Hèbrides.

No podia deixar de fixar-me en la suggestió de les platges desertes de Lapònia, Sibèria, Spitzbergen, Nova Zembla, Islàndia, Groenlàndia i la «vasta extensió de la zona Àrtica i aquelles regions desolades i remotes, aquell dipòsit de glaç i neu, on camps de gel solidificats, acumulats en segles d'hiverns, glaçats en increïbles alçàries alpines, envoltaven el pol i concentraven els múltiples rigors d'un fred espantós». D'aquells reialmes mortalment blancs, me'n vaig formar una idea boirosa, com totes les nocions mig enteses que suren vagament pel cervell de la canalla, però estranyament impressionants. Les paraules del pròleg tenien relació amb les vinyetes successives i donaven sentit a l'escull solitari que sobresortia d'un mar d'ones i escuma, a la barca encallada en una costa desolada, a una lluna freda i sinistra que contemplava entre filagarses de núvols un vaixell que naufragava.

No sabia dir quina sensació encantava el solitari cementiri de l'església, amb les làpides, la reixa, el parell d'arbres, l'horitzó baix, cenyit per una paret i la lluna creixent que testimoniava el capvespre.

Em vaig creure que els dos vaixells arrecerats en un mar en calma eren fantasmes de mariners.

Vaig girar corrents el full del diable que agafava el sac del lladre pel darrere: em feia molta por.

I també aquella cosa negra amb banyes que seia tota sola en un escull i vigilava una munió de gent que envoltava una forca.

Cada dibuix representava una història, que tot sovint era un misteri per als meus sentiments poc desenvolupats i imperfectes, i tot i amb això era d'allò més interessant, tan interessant com els contes que la Bessie explicava de vegades, durant els

vespres d'hivern. Quan estava de bon humor, acostava la fusta de planxar a la llar de foc de l'habitació dels nens, ens hi deixava seure al costat i, mentre planxava els farbalans de blonda de la senyora Reed i li arrissava les vores de les còfies de dormir, alimentava la nostra entusiasta atenció amb històries d'amors i d'aventures que treia de contes de fades i de balades antigues o (tal com vaig esbrinar més endavant) de les pàgines de *Pamela* i de *Henry, comte de Moreland*.

Amb el Berwick als genolls, jo era feliç, feliç a la meva manera. Però jo ja em temia una interrupció i va venir de seguida. Es va obrir la porta del menjador.

—Ei, Madame Tristeses! —va exclamar la veu d'en John Reed.

Després hi va haver una pausa: es va pensar que l'habitació era buida.

—On es deu haver ficat? —va continuar dient—. Lizzy! Georgy! —Cridava les seves germanes—. La Jane no és aquí. Digueu a la mare que deu haver sortit a passejar sota la pluja, l'animal...

«Sort que he corregut les cortines», vaig pensar, i vaig desitjar de tot cor que no descobrís l'amagatall: en John Reed no l'hauria trobat tot sol, no era prou ràpid amb la vista ni amb el pensament, però l'Eliza va treure el nas per la porta i va dir de seguida:

—Segur que és al seient de la finestra, Jack.

Jo en vaig sortir a correccuita, perquè tremolava només de pensar que en Jack me'n tragués arrossegant-me.

—Què vols? —li vaig preguntar amb una esquerpa tímida.

Em va respondre:

—Digues «què mana, senyor Reed». Vull que vinguis. —Es va asseure en una butaca i em va fer un gest com volent dir que em presentés al seu davant.

En John Reed era un estudiant de catorze anys. Tenia quatre anys més que jo, que en tenia deu. Era força alt i cepat per la seva edat, però tenia un to de pell descolorit i poc saludable, arrugues a la cara ampla, membres gruixuts i extremitats llargues. A taula endrapava de quina manera, per això tenia mal d'estómac, lleganyes als ulls i les galtes toves. Ja hauria de ser a escola, però la seva mare el feia quedar-se a casa un mes o dos més «a causa de la seva salut delicada». El senyor Miles, el director, deia que estaria la mar de bé si no mengés els pastissos i les lliminadures que li enviaven de casa, però el cor de la mare no escoltava una opinió tan desagradable i s'estimava més la refinada idea que la grogor de pell d'en John es devia al fet que estudiava molt i, potser també, que s'enyorava de casa.

En John no sentia gaire afecte per la mare ni les germanes i a mi em tenia molta antipatia. Em mortificava i em castigava, no un parell o tres de vegades cada setmana, ni una o dues al dia, sinó constantment, i jo li tenia un pànic de mort. Hi havia moments en què anava esmaperduda pel terror que m'inspirava, perquè no tenia cap defensa contra les seves amenaces o atacs; als criats no els agradava ofendre l'amo jove posant-se de part meva i la senyora Reed era cega i sorda en aquest tema: no va veure mai com em pegava ni el va sentir quan m'insultava, i això que feia totes dues coses davant seu. És clar que ho feia més sovint encara al darrere.

Com sempre, vaig obeir en John, i em vaig acostar a la seva cadira. Es va passar tres minuts fent-me llogotes tant com podia sense córrer perill d'arrencar-se la llengua de soca-rel. Jo ja sabia que aviat em tocaria rebre i mentre m'esperava el cop rumiava que la seva aparició, tan desagradable i repel·lent, el propiciava. Potser em va llegir el pensament a la cara, perquè, tot de sobte, sense dir res, em va clavar una bufetada molt forta. Vaig anar de corcoll i quan vaig recuperar l'equilibri, vaig recular un parell de passes.

—Això és per la impertinència de contestar a la mare fa una estona —va dir—, per la covardia d'amagar-te darrere les cortines i per l'expressió dels teus ulls de fa un moment, rata!

Com que ja estava avesada que en John em mortifiqués, no se m'havia acudit mai de tornar-m'hi; l'únic que em preocupava era aguantar la bufetada que seguiria l'insult.

—Què hi feies, darrere la cortina? —em va preguntar.

—Llegia.

—Ensenya'm el llibre.

Vaig anar a buscar el llibre a la finestra.

—No tens cap dret a agafar els nostres llibres, la mama diu que ets una protegida, que no tens diners perquè ton pare no te'n va deixar gens, hauries d'anar a captar en lloc de viure amb fills de senyors, com nosaltres, no hauries de menjar els mateixos àpats que nosaltres, ni portar la roba que et paga la mama. Ja t'ensenyaré jo a remenar pels meus prestatges: perquè són meus, tota la casa és meva; si més no, ho serà d'aquí uns anys. Posa't al costat de la porta, lluny del mirall i de les finestres.

Ho vaig fer. D'entrada no em vaig adonar de les seves intencions, però quan vaig veure que agafava el llibre, el sospesava, l'alçava i feia el gest de llançar-lo, em vaig apartar instintivament fent un crit d'alarma, però no vaig anar prou de pressa, el llibre ja volava i em va tocar: vaig caure, vaig anar a petar contra la porta i em vaig fer un tall. El tall va sagnar i em feia molt de mal: el meu terror va superar el clímax i en van seguir uns altres sentiments.

—Ets un noi malvat i cruel! —vaig dir—. Ets un assassí, un esclavista, com els emperadors romans!

Havia llegit la *Història de Roma*, de Goldsmith, i m'havia format una opinió molt personal de Neró, Calígula i companyia. També havia establert uns paral·lelismes en silenci que no havia pensat que arribaria a manifestar en veu alta.

—Què? Què? —va cridar—. Què m'ha dit? Que l'heu sentida, Eliza i Georgiana? Li ho diré a la mare, però abans...

Va venir corrents cap a mi, vaig notar com m'engrapava el cabell i l'espatlla i em sacsejava amb totes les seves forces. Aleshores el vaig veure de debò com un tirà, un assassí. Vaig sentir com unes gotes de sang del cap em regalimaven coll avall i sentia un dolor punyent; aquesta sensació va predominar per sobre de la por i vaig presentar batalla. No sé ben bé què vaig fer amb les mans, però em va cridar —Rata! Rata!— i va bramar d'allò més fort. De seguida el van venir a ajudar: l'Eliza i la Georgiana van córrer a buscar la senyora Reed, que havia anat al pis de dalt i que ja s'acostava a l'escena del drama, seguida per la Bessie i la seva donzella, l'Abbot. Ens van separar. Vaig sentir que deien:

—Déu-n'hi-do! Quina fúria, pobre senyor John.

—Havíeu vist mai un rampell de còlera semblant?

Aleshores la senyora Reed va apostrofar:

—Porteu-la a l'habitació vermella i tanqueu-la-hi.

Quatre mans em van aferrar immediatament i em van dur al pis de dalt.